

Култура

This project has been funded with support from the European Commission.

This publication [communication] reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия.

Тази публикация [съобщение] отразява само личните виждания на нейния автор и от Комисията не може да бъде търсена отговорност за използването на съдържащата се в нея информация.

Яня Видмар

PINK

Превел от словенски:
Ганчо Савов

IMAC

Janja Vidmar

PINK

© Janja Vidmar

Яня Видмар

PINK

Превод: *Ганчо Савов*

Оформление на корицата: *Златина Гочева*

© ИК „ЕМАС“

Всички права запазени!

ТИТОВА ПИОНЕРКА¹

На масата я чакаше чаша, като че Светия граал, пълна с мляко и с отвратителен каймак отгоре. Малката Янца върна пагналото око на куклата в ямичката. Под плетената ѝ рокличка имаше пъпка, върху която тя лепна парче лейкопласт, за да не кърви като на по-голямата ѝ сестра. Мама пазеше скъпоценния лейкопласт за баща ѝ, за след бръсне-не. Ако разбереше къде си го крие, щеше да ѝ извие врата като на куклата.

Мама навън купчинката изпрана прежда около стола и започна да я намотава на кълбо. За да си успокоява нервите, тя разплиташе стари жилетки и плетеше ковъорчета. Тези творения покриваха цялото им жилище, понеже мама имаше всеки ден хиляди причини за нервен срив. А освен това с плете-

---

¹ Младежките организации по време на комунистическия режим на Йосип Броз Тито в бивша Югославия се наричаха „титови“ (Титови пионери, Титови младежи и пр.), аналогично на нашите в този период, които носеха название „димитровски“ (Димитровски пионери, Димитровски Комсомол и пр.). – Бел. пр.

не на покривки и шалове тя спасяваше домашния бюджет. Изплетените си произведения от тази прежда предлагаше на клиентките си за нови. Превръщаше разплетените жилетки и килимчета в чудесни нови торбички, шапки и шалчета. А чрез тях сближаваше различните социални слоеве. Така в дома им се събираха жени на партийни функционери, домакини, пенсионерки и други еманципирани другарки.

В черчеветата на прозорците бясно стържеха дървесни червеи. На кухненската маса лежеше торбичка с метални ролки за коса, мамината глава изглеждаше като пуделче, което още не е било сресано, та прилича на къделя. Парата от тенджерите на печката смекчаваше навъсеня поглед на президента от календара в ъгъла. В хола той посрещаше гостите от снимка, правена в родното му село Кумровец. А из кухненския диван пък щъкаха дървеници.

Малката Янца обичаше да се пързая по пода, особено когато бе лъснат с червена вакса. Ловеше се за мебелите, стъпила върху един парцал. След едно такова представление върху табуретката от гниецо дърво бяха останали отпечатъци от изкъртени млечни зъби. Но тази сутрин пързаянето отпадна, защото тя бе в бялото си клинче.

Заради разваления механизъм вратичките на горните шкафчета все се отваряха самички. Обикновено когато някой минаваше край тях.

– Ооооо... Мамо, кога тате ще ги поправи, а? –

извика сестра ѝ Весна, която се плъзгаше по червената вакса на пода в нови найлонови чорапи.

Мама остави кълбото, свали от кафявата си блуза плетеното си бозаво шалче и го прикачи към една блузка от жоржет. Още не беше съчетала прекалено дългия комбинезон с полата.

– Не се прави на чиста вода ненапита!

От антрето, през прозорчето на кухнята, смърдеше на съседските пълнени чушки. В кухните на работническия блок край градския парк на левия бряг се вихреха весели семейни компании, а на десния вилнееше и се кълчеше нашата Брижит Барго.

– Ако те види татко, ще те обеси!

– Ау, че кофти!

– Да вземеш да си отпуснеш полата! Пак ли си я срязала? Не можеш да ходиш на училище с мини!

– А не, само съм я подвила малко.

– Май че не ме чу? Вземи си шушляковото яке, след десет минути тръгваме!

Мама не им цепеше басма. Докато е жива, три четвърти от Виднеровия род щеше да полага пионерска клетва и – басма! Утре е празник, татко с гръм и трясък ще нахлуе от обекта вкъщи. Ако от кухнята не долита дъх на пържени картофи или на панирано, членовете на фамилията ще се разхвърчат, из въздуха ще полетят тенджерци, а също и пътната му чанта с оплескани работни грехи. Пералната машина ще работи през целия уикенд, мама

ще натъпче там и съседските детски жилетки и шапчици. А трябва да зареждат и печката с нафта и ето че във фонда за черни дни няма вече нито динар. Празниците не са за лентяи.

– Взе ли си шушляковото яке?

– Я виж как вали! – Весна, нашата Брижитка, дебнеше пред прозореца. Лицето ѝ показваше, че нещо ѝ се мотае в главата: ако обявят опасност от наводнение, в гимназията по публична администрация ще отпадат часовете по стенография. А пък след известно време ще се срещнат с бъдещата надежда от тима на Марибор във Втора югославска лига.

– Весна, защо пепелникът е на прозореца? Случайно да не си пушила? – изкряка мама.

– Мамо, още малко и ще закъснея за репетиция – загрижено се намеси златната мамина Янца, като между другото завинти вратлето на куклата. Токущо ѝ бе минала шарката, в която, според баща ѝ, бе избила злобата ѝ. По лицето си още имаше петна от цинков крем.

Нощес луната пак я бе заварила в кухнята. Когато баща ѝ бе на терена, двете с Весна пазеха мама в спалнята.

На сутринта Янца се измъкна безшумно от леглото. Президентът Тито я гледеше строго от рамката. Тя тихичко придърпа един стол до бюфета. Мама беше вдигнала кутията с шоколадовите вафлички. Скътала ги бе зад плоската кутия с кафе

„Минас“. Балетът ѝ помогна да се изправи на пръсти така, че да достигне кутията с ръка. После я притисна към гърдите си и се плъзна от стола. С треперещи пръсти разкъса целофана.

След малко из стомаха ѝ започна да се върти в орбита една мазна планета. От удоволствие ѝ потече лига като на кученце.

– Весна, чу ли, че малката пее в хора, гай ѝ бързо мантото. А после, като се върнем вкъщи, ще си поприказваме за тези цигари!

Ученическата чанта в миг се прехвърли върху рамената на Янца. По-наголу, под презрамките на раничката, мазната планета се накъса на сателити. От чантата се надигаше уханието на празничните сухи пасти в торбичката ѝ със закуска. Ядяха ги само на всяко петнайсетото число от месеца.

– И там да не пеш малинов сок, че ще ти прилошее! – Мама разнежено я потуна по чантата. Янца можеше да иде на тържеството и без чанта, макар че за нищо на света не ѝ се искаше да изпусне възможността първа да покаже нещо ново.

По радиото пееше любимият певец на мама Мишо Ковач.

– Носиш ли си торбичката с терлиците?

Усети как мама ѝ оправи бялата блузка и ѝ изпъна якичката на синьото жакетче, удължено с наплетена ивица.

– Смърди на болница – изпуска тя.

– Тази на Варика не смърди – сухо рече мама. – Само погледни колко снежнобяла е блузката ти и малко си стисни носа! Днес ще получиш и кърпичка, и шапчица или искаш да идеш при пионерите разгърпана? Мислиш ли, че тогава президентът Тито ще се гордее с теб? Държавата ни утре има рожден ден. Може да си приготвим и торта.

В стомаха на Яница нещо забълбука и закъркори като в пералната им машина, когато мама ѝ сипеше повечко прах за пране.

– Как може вие двамата с татко да не се гордеете с мен? – попита тя. От стомаха взе да ѝ се повдига нещо мазно.

– Всички ще се гордеем с теб, злато мамино, ти само внимавай да не се влачиш горе по трибуната и да кажеш само „Тито“, преди Надица да ти отвърне: „Шумят листата и на вятъра шептят гуми от борбата.“ Запомни ли?

Янца бързо закима. А в мислите си повтаряше пионерската клетва:

*Днес, когато ставам пионерка,
давам честна пионерска дума:
усърдно да се уча и се трудя
достойно... старат...*

Устата ѝ се напълни с нещо мазно, смесено със слюнка.

– Ма-мо...

Майка ѝ грабна с една ръка старателно изписа-ния лист от масата, а с другата взе да дирижира.

– Хайде да повторим, злато мамино... Днес, когато ставам пионерка... Е, ще повториш ли?

Янца я побиха тръпки. През шева на крачолите на бялото ѝ клинче я гледаха пръстите на краката ѝ, а отзад ѝ стърчеше петата.

– Ха! Как не съм видяла това! – извика мама и зверски я погледна. – Весна, я ми дай лампата! Злато, свали си клина! Къде е макарата?

– Защо питаш мен, защо винаги мен ме питаш?

Весна заядливо вдигна роклята си нагоре, за да може лесно да се качи на стола, и издърпа шнура с лампата от тавана.

– Виждаш ли, Весна носи ей такива минута! Не и аз! – възропта Янца, наполовина съблечена, като подскачаше на един крак. Супата се плискаше в стомаха ѝ.

Майка ѝ обаче бе намерила само червен конец и присвила око, се целеше с наплюнчения конец в игленото ухо.

– Хайде, проклет дяволе, винаги когато бързам не става... – Приблужи лампата до крачола и бясно започна да шие.

– Сякаш петолъчката ѝ е в петите. – Весна я коментираше отдалече как шие.

– Като че ли очертава звезда – загрижено из-

мърмори мама и целуна Янца по вчесаната на път главица. – Сега ще имаш и сухи патъчки.

Новите мокасини чакаха Янца на стелажа в антрето. Стояха там, за да не ги оплеска. Заради тях Весна не бе получила последната плоча на „Битълс“.

– На Титовата пионерка не ѝ трябва модерна музика, а нови патъци – беше отбелязал тате в един от свободните си дни. – Виднерови не се излагат!

– Кой ти натиска непрекъснато газта, бе? – беше го заяла мама.

– Мълчи, жено, мамка му! Какво пък толкова казвам? Кой спи на твърдите дъски по обектите, ти или аз? Ако мен ме няма, всички ще пукнете! – гърмеше тате. – Никой не казва, че нямате нищо! До кръв се напъвам, за да имате всичко, и никой не може да сочи с пръст децата ми!

– Ама сега аз съм наред, тате, да знаеш! И мен ме сочат с пръст, защото нямам нищо!

Прег татко Весна се въздържаше да не повиши децибелите:

– Бащата на Тони обаче едва е внесъл скришом плочата от Лондон!

– Стига си се правила на „битълс“! – измърмори тате. – Едно училище имаш, учиш малко машинопис и това ти е всичко! Никого няма да тормозя до пенсията! Там, в младежката ви организация, има лопати, грабвай една и заминавай на бригада!

Долната устна на Весна затрепери, сякаш са я сложили на грамофона на бързи обороти, ама без плоча.

След два дни поиска от Янца да ѝ даде една песен на „Роулинг Стоунс“, но мама се върна преждевременно вкъщи, понеже при фризьора бил свършил химикалът за студеното къдрене, без което косата ѝ щеше да изгържи само до първото измиване.

– Мамо...

– Дай честна пионерска дума, че ще се учиш старателно и ще се трудиш, ще уважаваш по-възрастните и учителите... Това го запомни! Когато излезем с татко ти в пенсия, двете с Весна трябва да ни гледате... А пък ти ще ме пратиш, гъще моя, не, не бива да ме пращаш в старческият дом, само не ти...

При това остро хвърли поглед на Весна, която стържеше с нокът някакво бяло петно от вълненото си жакетче. На лицето ѝ беше изписано, че с радост би натикала в пенсионерския дом другарката Шилчка от гимназията по публична администрация.

– Нещо ми прилоша...

Мама погали Янца по черната коса.

– Не си измила добре сапуна – каза Весна и показа с пръст лепливите точици по главата на сестра си. – Цялата коса ти се е слепила.

Янца бе готова да заплаче.

Мама взе от умивалника една наквасена гъба и ѝ избърса главата.

– Маминато момиченце, след тържеството сигурно ще искаш да похапнеш. Може би крем-пита.

Малката Янца подскочи и се облещи, сякаш не ѝ се вярваше.

– Не се безпокой, мама ти е купила други сладкиши, ако не щеш крем-пита. За награда, да знаеш. „Неаполитанки“, най-хубавите. От „Крас“, злато мамино.

Стомахът на Янца подскочи до гърлото, а после го усети в устата си.

– Нямай грижа, ще получиш земелчета с крем-вирши, като всички нас.

Весна си оправяше ръбовете на чорапите, а Янца я гледаше, закрила устата си с длани. Най-напред ѝ покапа по бялата блузка и клина. Мазна кафява течност се цедеше през пръстите ѝ по белите маншети. После всичко прокапа по Веснините найлонови чорапи, а по единственото мамино черно жакетче останаха петна от сутляша.

– Весна, тичай за кофичка! – кресна мама и запуши с длан устата на Янца.

– Това хлапе все се прави на важно! – изхленчи Весна от мъка по похабения си гардероб.

– Къде е проклетата кофичка? – изкрещя мама с пълни ръце.

– Тая ми съсипа чорапите от „Понта Роса“! – вресеше Весна от банята.

На мама не ѝ оставаше друго, освен да сграбчи

Янца за яката и да я замъкне в банята. Половин час след всеобщата семейна мобилизация Янца се появи на пионерската клетва мокра като коте, във Весниния бял пуловер, със старите сиви фланелени панталони и с червени звезди на петите. Беше единствената, която имаше върху себе си три звезди – една червена на кепето, така наречената синя „титовка“, и две на петите. Кръглото ѝ лице беше угрижено. Горката родина утре празнуваше своя рожден ден, а тя взе че повърна точно сега, като че върху нея. Никой не иска оплескана държава. Ако някога им се падне друга, това ще бъде по нейна вина.

Президентът направо ще побеснее. Всички се боят от него. А той е по-важно нещо от мама и тате. Тя страшно се боеше и от тях, когато я пратеха в хола, понеже в техния дом стаите бяха по-малко от хората, които живееха в него. Подхвърляха си остри думи, сякаш ги кѳтаха само за себе си, и крещяха като побеснели. Понякога от страх се напишкваше зад бюфета и после за наказание сама трябваше да пере килимчето. Как може непрекъснато разкращеният, намръщен президент да звучи така? Отмѳцава ли си на някого?

Най-добре ще бъде пак да се напишка.

ТИТОВА ДЕВОЙКА

Янца нямаше и понятие от баскетбол. Нито пък имаше понятие от комунистическа партия или от „Роулинг Стоунс“. Музиката не можеше да обърка бограта ѝ крачка. Самата тя не беше виновна, че в седми клас я зачислиха в училищния отбор. Понеже израсна много бързо, шумът в сърцето ѝ бързо отмина и я сложиха да играе в центъра.

– Какъв е този център? – озадачено попита тя приятелката си Нага. Чувстваха се близки, защото и едната, и другата почервенияваха драматично в различни ситуации. Когато извикваха някоя от двете пред гъската, червенината, която излъчваха, стигаше чак до костите на съучениците им.

– Ти си истинска гъщеря на партията – занасяше я другарката по математика, когато бузите на Янца поруменияваха.

– Вижте я каква стана, като Пинко розовата пантера! Хей, Пинк, Пинко! – подвикваха съучениците ѝ, подсвирквайки и подскачайки, докато тя рецитираше пред гъската стихотворението на

поета партизанин Карел Дестовник-Каюх „Ний сме милиони“.

Проблемът се задълбочаваше от червенокосия Ивц от седми „С“, който заплашваше девойчетата в междучасието: „Така ще те наредя, че майка ти ще те разпознае само по зъбите!“.

Преди тренировка се опитваше да преглътне топката в гърлото си със сандвич с топено сирене и чушка.

– Дай ми едно залче и ще викам за тебе – предложи съученичката ѝ Нага.

– На! – Янца тури в ръката ѝ наполовина изядения сандвич. Нага беше най-голямата боклукчийска кофа в училище.

– И понеже никои друг не ти се възхищава, аз ще ти бъда фенка.

– Че какво има да ми се възхищават? – На Янца направо ѝ се прищя да припадне, когато погледна към седалките, на които се бе настанила цялата завистлива ученическа банда. Някои момчета се разпознаваха помежду си по изтърканите гънки от Триест, които бяха като изстъргани с груби четки, а други – по кафявите сукнени или полиестерни панталони.

Алена като петолъчка, Янца седеше на пейката на резервите. Запалянковците крещяха един през друг. Момчетата носеха къси панталонки в най-различни оттенъци. В училищния салон по физичес-

ко смърдеше на пот и на изпоцапани бели тениски с три сини черти.

– Хей ти там, отвори прозореца! Кажете някой да отвори прозореца! – неуморно крещеше учителят по физическо. Към целия смрад на гардероба се добави и смрадта на вонящите чорапи, мухлясалите гимнастически дюшеци и старите гуми.

– Влизай да играеш! – Другарят по физическо извика на Янца и посочи игрището.

– Какви ги вършиш? Ти си бек, покрий я! – гереше се той, докато играчката дриблираше с топката между краката си като на състезателна писта.

– Защо да не съм център? – зачуди се Янца посред играта.

– Няма значение! – извика другарят по физическо в червената тениска. – Ти само се цели в мрежата!

Шевът на късите панталонки я режеше между краката и тя едва тичаше, а съучениците ѝ по пейките въодушевено скандираха: „Кекавата Яна, тича кат’ посрана!“.

– Дръж я, дръж я! – подскачаше отчаяно учителят по физическо по ръба на игрището, докато тълпата загрети глави тичаше подир топката.

– Държа я, държа я! – с цяло гърло викаше Янца, вдигнала топката високо над главата си.

– Фал! Давай! – гереше се учителят, когато топката се изплъзна от изпотените ѝ ръце, а ше-

вът между краката ѝ се цепна. – Ти оглупя ли, какво? Не знаеш ли да броиш?

Тя гледаше смахнато. Трудно ѝ беше да направи и една крачка, понеже я болеше всичко от глезените до чатала.

– Хей, чернокосата, на теб говоря! – Треньорът размахваше един пешкир. – Какво ме гледаш? Два пъти направи фал!

Нещо започна да шуми в ушите ѝ, сърцето ѝ сякаш замарширува. Усещаше как руменината лази от шията ѝ нагоре. Със силата на мисълта си се опитваше да спре почервяването. Напразно. Миниажурни розови петънца покриха лицето ѝ и цялата ѝ кожа стана розова. Защо винаги всички я нападат? Стари, млади, всички. Когато играеха на топчета, я гразнеха дори хлапета, пет години по-малки от нея. Майка ѝ, без знанието на баща ѝ, бе купила три обикновени топчета и едно доста по-голямо, което струваше поне колкото две обикновени. Съседските деца Горазд и Дарко, целейки се с показалците, изпращаха всичките си топчета в дупките. С това си спечелиха правото да се целят в нейните топчета. Тя постави своето топче на една педя от дупката и – чао Янца! Всеки път улучваха нейното и чак когато тя се появи с празната си торбичка пред майка си, а майка ѝ я прониза с поглед, разбра, че двамата осемгодишни малчугани са я орзили.